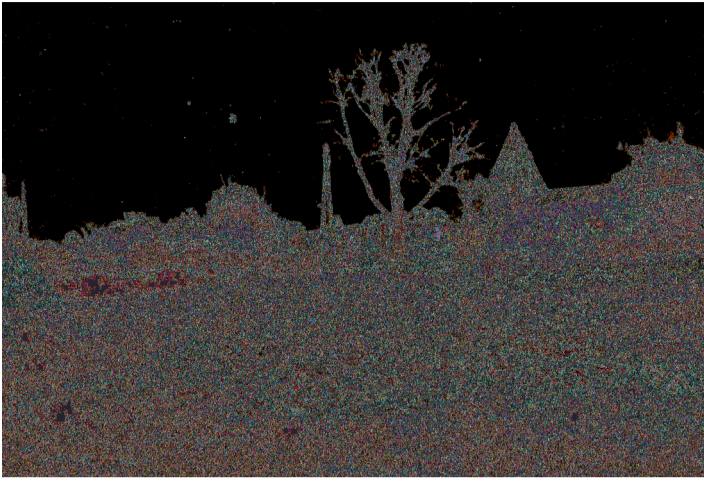

Plunderingen in een verlaten spookdorp onder vuur

Door de Duitse troepen in brand gestoken boerderijen in de omgeving van Uliker en Winnerstraat. Foto collectie SGN.

Het is de laatste week van oktober 1944. Veel inwoners van Nederweert-Dorp en ook het gezin van smid Bruekers zijn naar Weert gevlucht en de dorpskern is een spookdorp geworden. Terwijl ongeorganiseerde groepen vluchtelingen met ouden van dagen, zieken en kinderen van Nederweert naar Weert trekken, rijden honderden Amerikaanse tanks en pantserwagens in omgekeerde richting in twee rijen dik naar Boeket en Nederweert-Dorp. Niet eerder hebben de Nederweertenaars zoveel zwarte Amerikanen gezien. Vanaf het tijdelijke Amerikaanse vliegveld dat op Laar is aangelegd worden aanhoudend aanvalsvluchten op Ospel uitgevoerd. De daar gelegerde Duitsers steken 14 boerderijen aan de Winnerstraat in brand. De toren van de St. Lambertuskerk wordt aanhoudend beschoten met granaatvuur, in een poging deze geallieerde uitkijkpost te vellen. Als enkele gevluchte Nederweertenaars met gevaar voor eigen leven even terugkeren naar Nederweert om het vee te voederen, doen zij een bizarre ontdekking. Achtergebleven inwoners hebben zich van hun zwartste kant leren kennen door de huizen van gevluchte dorpsgenoten te plunderen. Sommigen worden op heterdaad betrapt.

Herdenken

Dit jaar herdenken we dat 85 jaar geleden de Tweede Wereldoorlog begon. En deze herfst is het 80 jaar geleden is dat Nederweert in stapjes bevrijd werd van de Duitse bezetting. De Erfgoedgemeenschap Nederweert richt daarom de komende tijd zo nu en dan het Vizeer op Nederweert in oorlogstijd. We doen dat aan de hand van het dagboek van Jean Bruekers.

Dagboek

Jean Bruekers (1923-2014), Zjang van Fons de Smeed, was de oudste zoon van hoefsmid Fons Bruekers in de Kerkstraat. Hij zat overall met zijn neus bovenop. Als 15-jarige jongeman begon hij in 1939 zijn dagboek, waarin hij tot ver in 1946 zou beschrijven wat er in Nederweert elke dag gebeurde. Hij was in het najaar van 1944 inmiddels 20 jaar en maakte al vijf jaar lang trouw elke dag notities. Toen hij begon met zijn aantekeningen kon hij niet bevroeden dat het een oorlogsdagboek

Amerikaanse militairen op de zwaarbeschadigde St. Lambertustoren bekijken de Duitse krijgsverrichtingen aan de overzijde van het kanaal. Foto collectie SGN.

zou worden. Het bleek later een belangrijk document voor de geschiedschrijving van Nederweert.

Authentiek

De teksten van Jean Bruekers, geschreven in potlood en met vulpen in tientallen schoolschriften, worden hieronder zoveel mogelijk in de originele vorm weergegeven, inclusief spelling- en stijlfouten, om het verhaal zo authentiek mogelijk te laten zijn. Enkele afkortingen zijn voluit geschreven. De namen van NSB-ers en collaborateurs met de Duitse bezetter zijn niet voluit weergegeven.

Dagboek van 28 tot 31 oktober 1944

Zaterdag 28 October 1944

Wij zijn naar Weert gevlucht. De hele nacht veel Amerikaanse artillerie en om half 2 een zeer zware slag. Naar men zegt zijn in Nederweert veel granaten in de Straat ontploft. R. Hobus heeft van zijn meubelen nog maar 2 stoelen over. De Duitsers hadden een aanval ondernomen op Nederweert welke is afgeslagen. Er werden veel Amerikaanse versterkingen naar Nederweert gebracht. Dokter De Ekster die over het kanaal gewonden ging verzorgen is niet meer teruggekomen. Hij is vermoedelijk door de moffen vastgehouden om Duitse gewonden te verzorgen. In Strateris zijn 12 moffen geweest. Aanhoudend rijden grote auto's soldaten naar Nederweert en komen leeg terug mensen halen. Langs het kanaal is uiterste waakzaamheid geboden en kan elk moment een groot offensief verwacht worden. In Nederweert zijn geen bakkers meer. Op de Winnerstraat staan 14 boerderijen in brand. Gisterenavond zijn alle NSB-ers naar Weert gebracht. R. Hobus heeft 7 granaten in zijn huis. Willem Hoeben Aan 14 heeft 3 gewonden. Slager Poell is gewond. De hele dag is er aanhoudend Amerikaanse artillerie. De moffen zijn zich Aan 14 aan het ingraven. De Amerikanen gaan nu met bommenwerpers de moffen verdrijven.

Heel Nederweert is nu aan het ontruimen. Vannacht zijn alle granaten in Strateris terecht gekomen. Er is gewaarschuwd dat er niet te veel mannen in Nederweert moeten terugkomen daar

de moffen allen meenemen. Op 't ogenblik zijn in Weert al 500 vluchtelingen en er komen aanhoudend Amerikaanse wagens met vluchtelingen bij. Vanmiddag was ik op Laar en toen daalden 2 vliegtuigen op de weg en stegen weer op. Nederweert is vanavond vol rook en vuur want er staan nog steeds 14 door de moffen aangestoken boerderijen in brand. Om half negen begonnen vliegtuigen over te komen tot negen uur. De weg over Laar naar Nederweert staat vol auto's met soldaten, de meesten zijn negers. Vanmiddag kwamen veel boerenkarren met vluchtelingen naar Weert. Op sommige karren stonden bedden welke vol kinderen lagen. Vanavond om 9 uur brak plotseling de Amerikaanse artillerie los. Alles schudde en dreunde. Gisteren zijn 3000 bommenwerpers naar Hamm en Essen geweest. Er werden er 6 afgeschoten.

Zondag 29 October 1944

In het huis van J. Nieskens (Ade-me Zjang) zitten moffen die Nederweert beschieten. Amerikaanse vliegtuigen bombarderen en beschieten aanhoudend de kanaalstrook. Vanmorgen is 't weer flink aan 't branden. De hele nacht Amerikaanse artillerie. Vanmorgen hebben de Amerikanen Ospel ingesloten. De Peel zit vol Amerikanen. De Amerikanen trekken het kanaal over. Gisterenmiddag om 5 uur in de Straat gevechten met geweer. De Amerikanen lagen in de huizen en schoten flink met geweren. De moffen hebben op Ospel alle vee en mensen bijeen gedreven. Veel mensen zitten verborgen in de kelder en durven niet naar buiten te komen, bang dat de moffen zullen schieten. De 4 Duitse aanvallen, uitgevoerd door 4 Duitse divisies in Nederweert zijn afgeslagen. De Canadezen zijn in Zeeland geland.

Van vanmorgen 7 uur tot 12 uur hebben de Amerikaanse vliegtuigen storm op Nederweert aangevallen. Vanmiddag om half 2 gingen we naar Nederweert. Ondertussen was de lucht vol vliegtuigen boven Nederweert. Op Laar waren alle kanonnen aan het vuren op Nederweert met granaten van 105 mm. In Nederweert moesten we de fiets dragen want de wegen lagen vol glasscherven en puin. De straten waren heel uitgestorven alleen reden Amerikaanse pantserwagens en andere wagens met OD-soldaten door de straten. De vliegtuigen blijven aan het duiken en schieten alles kapot. De moffen blijven met luchtdoelgeschut aan het blaffen, de lucht is vol ontploffende granaten welke kleine zwarte wolkjes achterlaten. De Amerikaanse granaten ontploffen alleen aan de overzijde van het kanaal.

Wij hebben toen wij thuis waren zeer gauw wat bijeen gepakt en het vee gevoerd. De OD voert ons varken en bij Koumans ook. Toen wij weer terug naar Weert gingen moesten wij bij Giese Toon in Boeket in de schuilkelder vluchten. De lucht was vol vliegtuigen die tot op de grond doken en de machinegeweren lieten ratelen. Toen 't even stil was reden we gauw verder en toen kwamen we 3 treelers tegen en 1 legerauto met een marechaussee vroegen ons de weg naar Haenen in Boeket om aardappelen te halen voor een stad. Ze vroegen ook of daar soms nog moffen zaten. Toen we bij de tanks kwamen vroeg ik een paar shells en ik kreeg ze. Ik wilde ze betalen maar ze wilden niets. Toen kwamen we aan het vliegveld, er steeg een vliegtuig op. Toen we daar waren ontploften in Weert 4 granaten van het luchtdoelgeschut van de moffen; er waren 2 doden. 1 Granaat ontplofte 100 meter van ons af bij het vliegveld. Toen we in Weert waren gingen we gauw de kelder in. Vanavond is de lucht boven Nederweert vol strepen van vliegtuigen die aanvallen. De vrouw van P. Geusens die ge-

vlucht was is bij Jos Bruekers in Boeket gestorven.

Maandag 30 October 1944

De hele nacht zeer veel vliegtuigen. Ze hebben Weert en Nederweert gebombardeerd en beschoten. Vannacht om 2 uur kwamen zeer zware tanks over de Biest welke naar Nederweert gingen. Vannacht om 4 hebben wij weer in de kelder gezeten tegen het bombarderen. Vanmorgen om 10 uur waren er al 500 tanks en pantserwagens. Er mag niemand meer naar Nederweert heen. Vanmorgen hebben de moffen weer de toren en huizen beschoten. Vannacht was er zoveel en zo hevige Amerikaanse artillerie dat alles dreunde en schudde.

Gisteren is op Ospel een kar met paard vol huisraad door de moffen in de lucht geblazen met springstof. Vannacht zijn in Nederweert 25 moffen gevangen genomen. Vanmorgen reden tanks en wagens met koolzwarte negers als chauffeur naar Nederweert. Vanmorgen vroeg tot vanmiddag Duitse artillerie op de toren. Vandaag zijn 1000 tanks en pantserwagens en auto's naar Nederweert gereden. Om 4 uur kwam de vorige bezettingsgroep terug van Nederweert. Het waren 450 wagens en tanks. De soldaten die bij ons gekookt hadden waren er ook bij. Vanavond is het flink aan het regenen wat in Nederweert aan de kapotte daken en ramen veel schade zal leveren. Vanavond om half 8 weer veel Amerikaanse artillerie.

Vanavond kwam luitenant Koppenol met vrouw, kind en koffers naar Weert. De hele dag zijn vanuit Nederweert ouden van dagen, zieken en gewonden naar Weert gebracht. Vandaag zijn er boven Weert 2 Duitse vliegtuigen afgeschoten. Vandaag zijn ook veel vlammenwerpers naar Nederweert gereden. Vanavond om half 9 reden nog 2 rijen wagens naar Nederweert. De hele akkers van Laar tot Nederweert staan vol oorlogsmaterieel en kanonnen. Men zegt dat vandaag Venlo bevrijd is. Vanavond kwart voor 9 kwam een zeer grote groep vliegtuigen van de Royal Air Force over. Op 't ogenblik hangen in Nederweert alle elektriciteitsdraden op de grond. Van het H. Hartbeeld zijn de handen en de kroon afgeschoten. Bij H. Jansen zijn 3 voltreffers op zijn fabriek, door de moffen. Er zijn twee varkens kapot door granaatscherven, men sneed de beste stukken eruit.

Dinsdag 31 October 1944

Vannacht is er de hele tijd gevlogen. Ook was er Amerikaanse artillerie. Ondertussen reden alle straten vol tanks. In Nederweert staan alle straten vol oorlogsmaterieel. Vannacht zijn de Engelsen en Amerikanen Aan 13 en aan de Schoorbrug bij Liebe Frans en in Kelpen over 't kanaal getrokken. Vanmorgen was er weer Duitse artillerie op de toren. De Engelsen hebben veel Duitse auto's buitgemaakt. De vernielingen in Nederland zijn zo groot dat er een plan bestaat om een stuk grond van Duitsland bij Nederland te voegen zonder Duitse bewoners.

Vanmorgen om 1 uur Duitse granaten. Vanmorgen waren pap en tante Berta [Konings] naar Nederweert geweest en kwamen om half 2 terug. Ze zeiden dat ze in Nederweert huis aan huis

aan het plunderen waren. Tante Bertha kwam op Laar een man tegen met een koffer zoals ze zelf ook een hadden en toen ze thuis kwamen konden ze de koffer niet meer vinden. Ze hadden toen ook kleren gestolen. Bij ons waren ze op 't fornuis en de kachel aan 't koken en hadden de kelder ook opengebroken. Pap trappeerde 2 mannen in de winkel die 2 valizen van papier gestolen hadden. Ze vroegen toen fatsoenshalve wat ze kostten. Pap zei toen 10 gulden, maar het was feitelijk 2 gulden. Ze betaalden ze. Pap moest meeëten en kreeg een hoop sigaretten en lekkers.

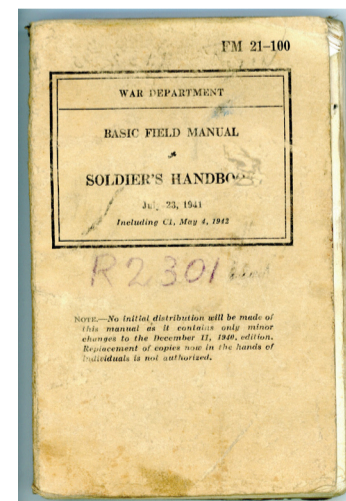
Alles staat vol oorlogsmaterieel en er blijft steeds maar van alles aankomen. Wij werden razend van het lawaai van tanks enz. Er is niet een minuut dat het stil is om een ander te verstaan. Bij Pollie waren ze alle kasten aan het nazoecken en ze hadden de scheermessen voor de klanten meegevoerd. Bij tante Bertha hebben ze alles ondersteeboven gehaald, alle kasten leeggegooid en stoelen van de zolder in het café gegoooid. Koperen kandelaars, klokken, schuurpapier, chelatine, inmaakglazen open gemaakt en de medailles van de handboogschutterij (de doel), scheermateriaal en nog honderden dingen meer. De hele Straat staat propvol gevechtsmateriaal en zwarte soldaten. Het stelen door burgers moet gedaan zijn.

Het leger van de Suffolk regimenten van Engeland is weer in Nederweert en 't 8ste leger van Afrika ook. Pap, ome Jean en Toon Jansen blijven in Nederweert om 't stelen en plunderen tegen te gaan. Bij M. Koppenol zijn 2 hammen, die hij in de grond onder de keuken had verborgen, gestolen. Dit is zeker verraden werk. Op 't ogenblik zijn de geallieerden in Baeksem aan het vechten. Op 't ogenblik is 't half 10 en nu is er vanmorgen geen 5 minuten rust geweest met het vervoeren van oorlogsmaterieel. Alle wagens rijden in 2 rijen naast een.

Spookdorp

Tot zover het dagboek van 28 tot 31 oktober. Nederweert is een spookdorp en wetteloosheid heeft de overhand. Amerikaanse tanks en troepen blijven toestromen maar de verwachte grootschalige aanval op Ospel blijft uit. Toch leeft er hoop dat de geallieerden spoedig gaan doortreten. De Nederweertenaars houden hun adem in.

Alfons Bruekers | Erfgoedgemeenschap Nederweert

Overall in de Kerkstraat liggen spullen van de geallieerden. Jean Bruekers raapte onder andere een 'handboek soldaat' van de Amerikanen op. Collectie SGN.

De Erfgoedgemeenschap Nederweert is het collectief van vijf organisaties die actief zijn op erfgoedgebied in Nederweert: Stichting Geschiedschrijving Nederweert (SGN), Stichting Regionaal Archeologisch Bodem-Onderzoek (STRABO), Geschied- en Oudheidkundig Genootschap De Aldenborgh, Stichting Cultuurhistorische Publicaties voor de regio Weert en de Stichting Historisch Onderzoek Weerterland (SHOW). Hun doel is het stimuleren van de belangstelling voor, en het behoud van erfgoed in de gemeente Nederweert. Door middel van lezingen, excursies en publicaties. Daarbij wordt ook het zogenaamde immateriële erfgoed niet vergeten, zoals dialect, genealogie, historische tradities en folklore.